

„AȘEZAREA COȚOFENI DE LA SÂNTĂMĂRIE DE PIATRĂ“

de

MOLNÁR ZSOLT

Alături de materialele arheologice provenite în urma unor cercetări sistematice, cele aflate în descoperiri întâmplătoare sau rezultate din cercetări perieghetice prezintă o importanță aparte, deoarece de multe ori acestea constituie deocamdată singurele mărturii ale locuirii umane într-o zonă geografică. În cursul anului 1994 în urma unor cercetări de suprafață întreprinse la Sântămărie de Piatră de un colectiv științific de la Universitatea din Cluj-Napoca, cu scopul de a recolta mostre petrografice din cariera de piatră, la circa 50—60 m de mai sus amintita carieră, pe înălțimea numită „Măgura“, s-a recoltat un material arheologic aparținând perioadei de tranziție la epoca bronzului.¹

Materialul recoltat aparținând culturii Coțofeni și provenind dintr-o așezare cu un singur strat de cultură, de o grosime de 10—15 cm situat pe această formă de relief dominantă.

Localitatea mai sus-amintită, nu este necunoscută din punct de vedere arheologic, din hotarul satului, tot din acest punct fiind semnalate de către M. Roska² și P. I. Roman³ materiale ceramice aparținând culturii Coțofeni.

Materialul arheologic este constituit în principal din ceramică, oase de animale (coaste, fragmente de craniu, falange digitale), cea de a doua categorie având o pondere neînsemnată. Materialul ceramic se compune din două categorii: a — ceramică de uz comun; b — ceramică fină.

Ceramica de uz comun are un aspect grosier, zgrunțuros, poros și aspru la pipăit, de o culoare brun-gălbuie până la brun-portocaliu deschis, ca degresant fiind folosit nisip cu boabe mari și pietricele. Ceramica de uz comun are un aspect grosier.

Ceramica fină este modelată dintr-o pastă mai bine frământată și arsă, pereții vaselor mai bine neteziți, de o culoare brună cu o tonalitate mai închisă, iar ca degresant utilizându-se nisip fin. Ambele categorii prezintă urme de ardere secundară. Deși starea materialului ceramic nu permite stabilirea unui repertoriu complet și mai nuanțat, pe baza

¹ Informația Al. Diaconescu, căruia îi și mulțumim și pe această cale pentru sprijinul acordat.

² M. Roska, *Erdély régészeti repertórium*, 1942, București, p. 138, pct. 263.

³ P. I. Roman, *Cultura Coțofeni*, 1976, București, p. 85, pct. 179.

fragmentelor putem face câteva precizări tipologice. Cele mai des întâlnite sunt vasele de uz comun, de mărime mijlocie, cu buza rotunjită, gura larg deschisă, gât scurt tronconic cu umeri bombați (fig. 31),⁴ cu partea inferioară mai mult sau mai puțin tronconică. Aceste forme fiind întâlnite foarte des în așezările Coțofeni mai mult în stare fragmentară⁵. Întâlnim castroanele cu buza rotunjită dreaptă (fig. 26)⁶ sau teșită oblic spre interior (fig. 27),⁷ cu partea superioară rotunjită, iar cu cea inferioară tronconică și fund plat (fig. 18, 23, 19). Străchini cu buza rotunjită și cu partea superioară semisferică (fig. 28)⁸ sau cu buza ușor evazată (fig. 29). Amfore cu buza rotunjită și ușor îngroșată spre exterior și gât cilindric (fig. 36),⁹ sau buza rotunjită și gât tronconic (fig. 37), precum cești cu buza ușor evazată, gât în formă de pâlnie și corp emisferic (fig. 33).¹⁰ În material s-a găsit și o toartă de apucat în bandă (fig. 4).

Din punct de vedere statistic domină ceramica neornamentată privind totalitatea materialului recoltat. La ceramica ornamentată întâlnim: incizii, impresiuni realizate cu un instrument de os sau lemn fasonat la vârf în forme diferite¹¹ precum și cele cu unghia (fig. 28), ornamente aplicate și împunsături succesive. Stilistic avem documentat în material întreaga gamă de variante ale ornamentelor mai sus amintite. Deseori aceste motive fiind combinate între ele organic, pe același vas.

Incizia e realizată sub forma unor linii subțiri sau late, mai adânci sau superficiale cu măturicea (fig. 7), orientate paralel orizontal (fig. 11, 13),¹² vertical (fig. 3),¹³ oblic (fig. 22, 26, 15).¹⁴ Pot forma benzi umplute cu linii oblice (fig. 9),¹⁵ pot fi dezordonate sau pot forma motive unghiulare dispuse în șir pe corpul vasului (fig. 33). Cu ajutorul liniilor incizate s-a realizat motivul ornamental în forma „ramurilor de brad” (fig. 16, 36, 6)¹⁶ și în „căpriori” (fig. 5, 14).¹⁷ Impresiunile pot fi dispuse pe buză (fig. 31),¹⁸ sub buză (fig. 26),¹⁹ formând unu sau două șiruri. Ornamentele aplicate constând în butoni crestați (fig. 28)²⁰ sau aplicate

⁴ *Ibidem*, p. 170, pl. 70/9.

⁵ S. Dumitrașcu, G. Togan, *Săpăturile arheologice de la Boarta „Cetățuie”, în Acta MN, VIII, 1971, p. 433.*

⁶ P. I. Roman, *op. cit.*, p. 120, pl. 15/9.

⁷ *Ibidem*, p. 120, pl. 15/86.

⁸ *Ibidem*, p. 117, pl. 12/27.

⁹ *Ibidem*, p. 127, pl. 23/2, V. Lazăr, *Așezarea Coțofeni de la Șincai (II)*, în *Marisia*, VIII, 1978, pl. 3/5.

¹⁰ P. I. Roman, *op. cit.*, p. 121, pl. 23/1, V. Lazăr, *op. cit.*, pl. X/10, S. Dumitrașcu, G. Togan, *op. cit.*, pl. IV/5.

¹¹ I. T. Lipovan, *Așezări Coțofeni în bazinul Ampoiului*, în *Apulum*, XX, 1982, p. 12.

¹² D. Berciu, I. Berciu, *Săpături și cercetări arheologice în anii 1944—1947*, în *Apulum*, III, 1949, fig. 24/13.

¹³ P. I. Roman, *op. cit.*, p. 206, pl. 109/8; pl. 82/22.

¹⁴ *Ibidem*, p. 170, pl. 70/8.

¹⁵ *Ibidem*, p. 178, pl. 78/9, Al. I. Aldea, *Așezarea Coțofeni de la Sebeș „Rîpă Roșie”, în Apulum*, VII/1, 1968, p. 10, pl. 9/4.

¹⁶ P. I. Roman, *op. cit.*, p. 206, pl. 109/8.

¹⁷ *Ibidem*, p. 200, pl. 103/1, pl. 9/27, I. T. Lipovan, *op. cit.*, pl. I/29.

¹⁸ V. Lazăr, *op. cit.*, pl. XXIV/2, P. I. Roman, *op. cit.*, p. 113, pl. 83/13, S. Dumitrașcu, G. Togan, p. 154, pl. II/5.

¹⁹ P. I. Roman, *op. cit.*, p. 141, pl. 41/22, pl. 54/9.

²⁰ *Ibidem*, p. 208, pl. 111/9.

sub buză (fig. 37), și în „boabe de linte“ (fig. 33).²¹ Ornamentele realizate prin tehnica împunsăturilor succesive apar de două ori, acestea fiind realizate benzi verticale (fig. 33)²² sau orizontale (fig. 1) dispuse pe corpul recipientului. Amintim că ornamentele în formă de „boabe de linte“ au fost descoperite pe un singur fragment ceramic provenind dintr-o ceașcă în asociere cu benzi realizate prin tehnica împunsăturilor succesive și incizii. Boabele de linte jucând mai frecvent rolul de despărțitor a diferitelor registre.²³ Materialul osteologic recoltat precum și poziționarea pe forme de relief dominante, indică ocupația de bază, cea de păstori a locuitorilor acestei așezări. Analiza la nivelul general a ceramicii din această așezare atât sub raport tipologic cât și stilistic având în vedere analogiile pe care le găsim în restul ariei de răspândire, ne permite încadrarea ei în faza IIb—IIIa a culturii Coțofeni. Și acest material provenit din așezarea de pe „Măgura“ de la Sântămărie de Piatră, ilustrează regionalizarea culturii Coțofeni, apariția grupelor cu caracter specific și elemente comune, când ornamentele sunt din ce în ce mai subordonate incrustației. Folosindu-se incizii, hașuri, impresiuni de diferite forme, brăuri, aplicațiuni de boabe de linte, ornamente realizate prin tehnica împunsăturilor succesive, ordonate mai variat în frize decât în perioada premergătoare, ne oferă un tablou variat al tehnicii de ornamentare a ceramicii.

Putem surprinde și unele influențe vucedoliene cum ar fi tendința de a pregăti pentru ornamentare, un spațiu larg ce va fi încrustat cu pastă albă.²⁴ Analogii apropiate pentru materialul din această așezare găsim la: Sebeș „Râpa Roșie“, Șincai, Gligorești și Boarta.

Concluziile care se desprind din prezentarea materialului, au un caracter preliminar, sperând ca posibilele cercetări sistematice să elucideze această problemă.

THE COȚOFENI SETTLEMENT AT SÂNTĂMARIE DE PIATRA

(Abstract)

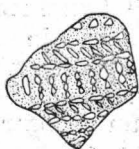
In 1994 a periegetic research which took place at Sântămărie de Piatră from the point called „Măgura“ an archeologic material was recolted which came from a settlement with a signal layer of culture. The material contains ceramic and animal bones. The place is not unknown in the literature of speciality being mentioned by M. Roska and P. I. Roman. The discovered archeologic material can be included inn the phase IIb—IIIa of the Coțofeni culture.

²¹ *Ibidem*, p. 182, pl. 82/3, V. Lazăr, *op. cit.*, pl. X/3.

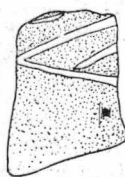
²² P. I. Roman, *op. cit.*, p. 211, pl. 114/1, p. 183, pl. 83/15, V. Lazăr, *op. cit.*, pl. XX/1.

²³ I. T. Lipovan, *op. cit.*, p. 18.

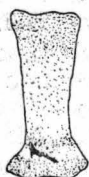
²⁴ P. I. Roman, *op. cit.*, p. 55.

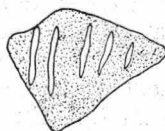
1

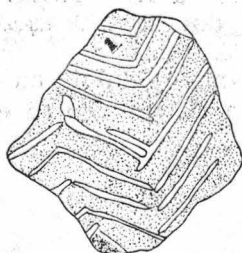
2

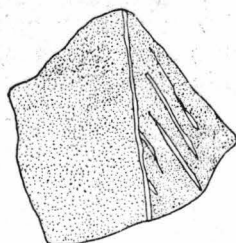
4

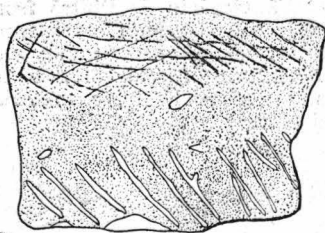
3

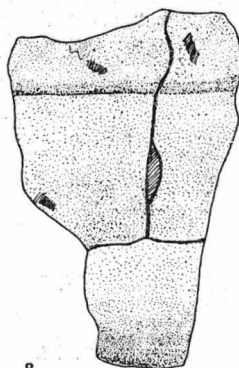
5

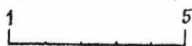
6

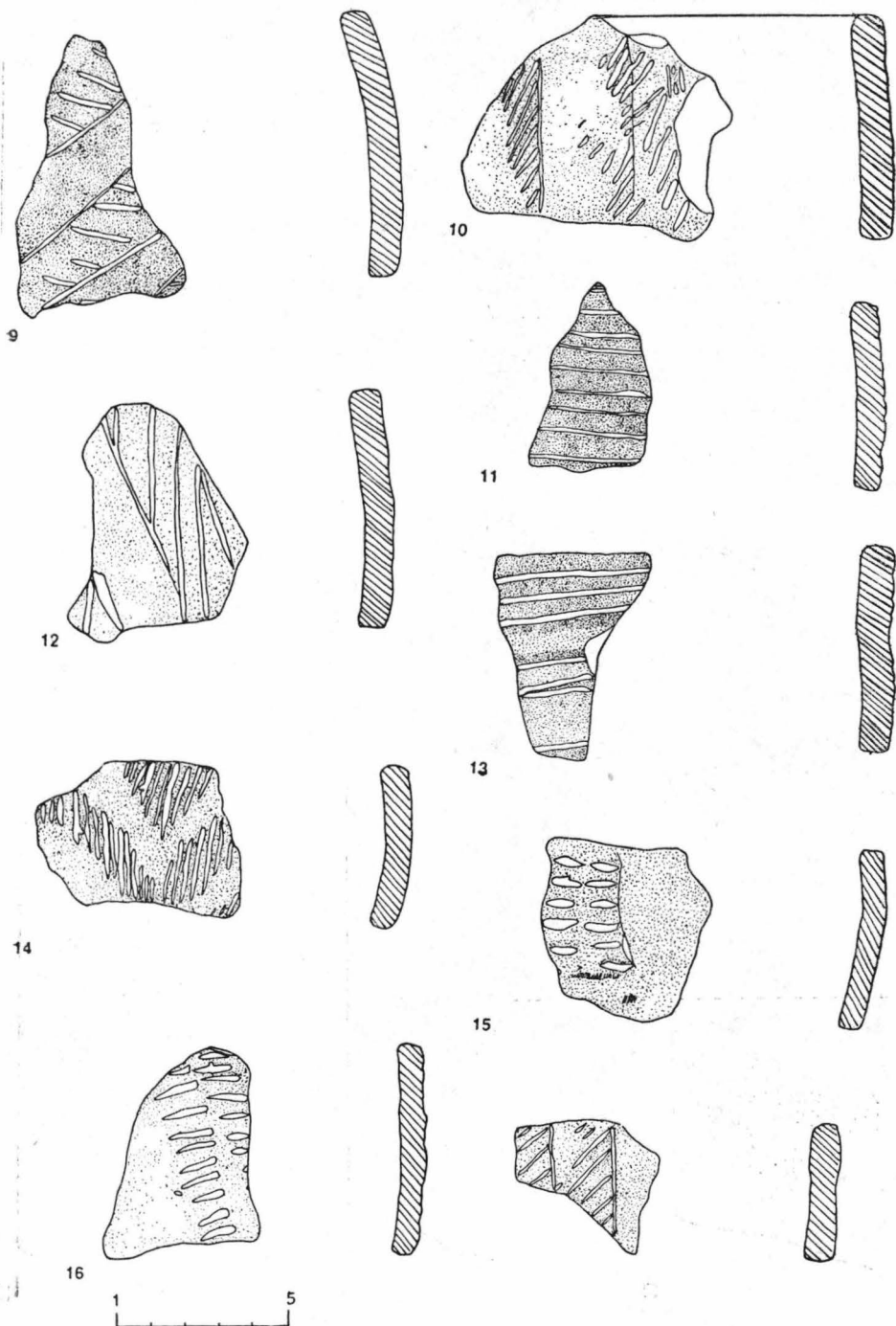

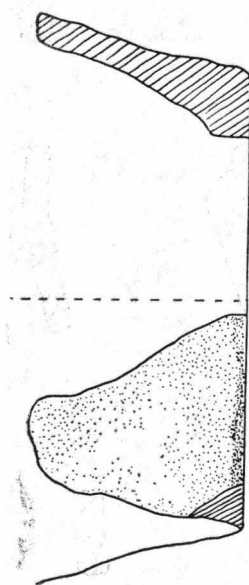
7

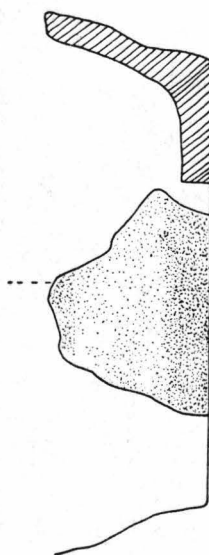
8

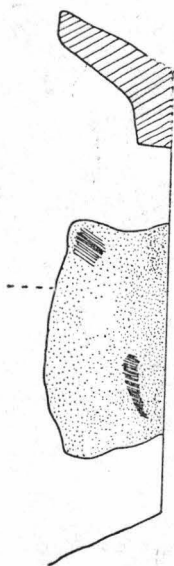

18

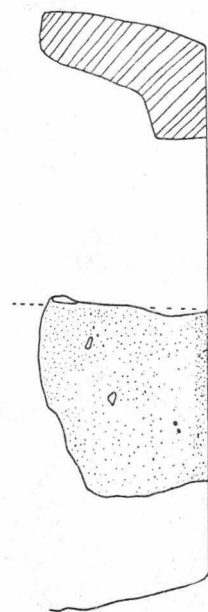
19

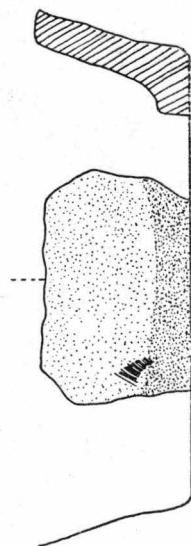
21

22

23

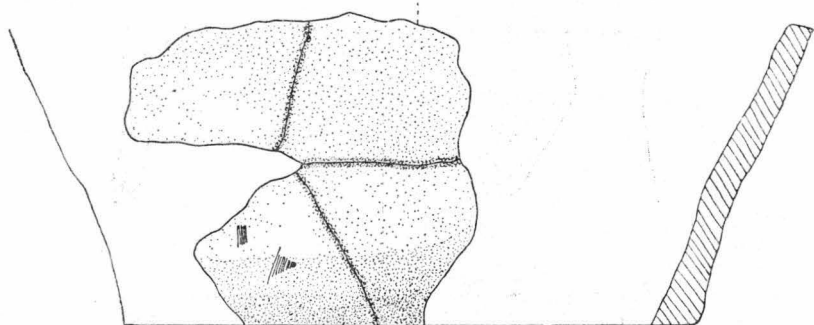

20

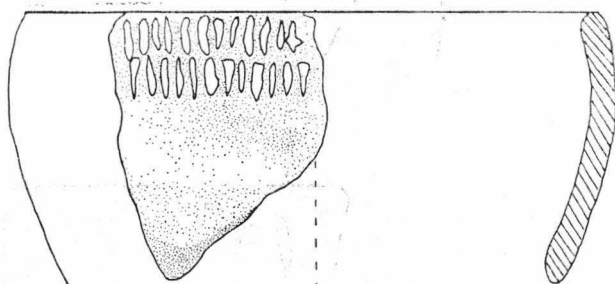

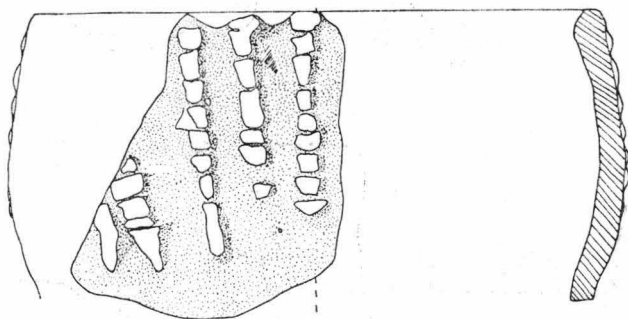
24

25

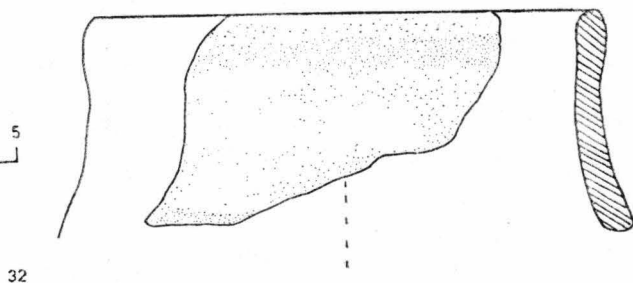
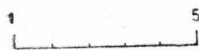
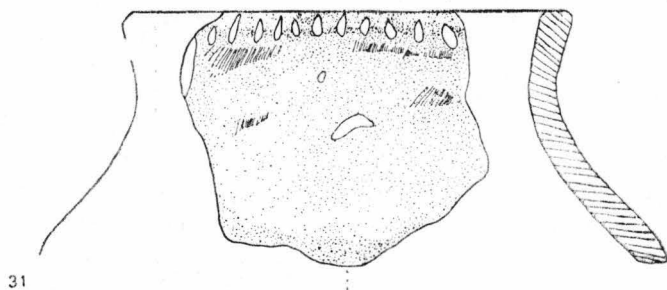
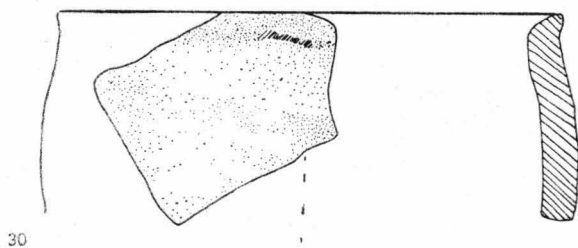
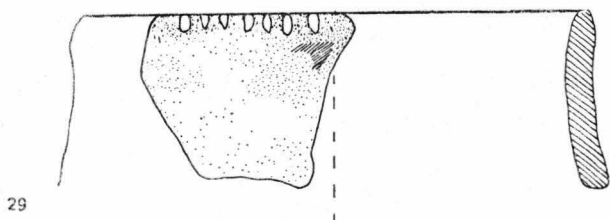
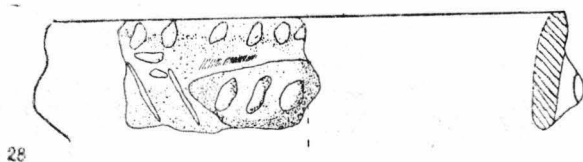

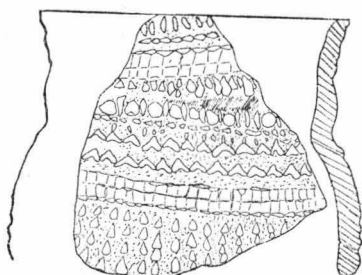
26

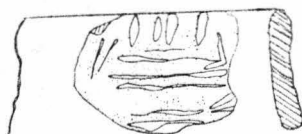
27

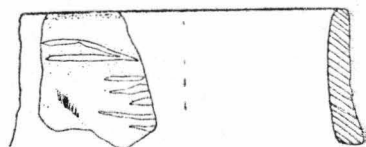

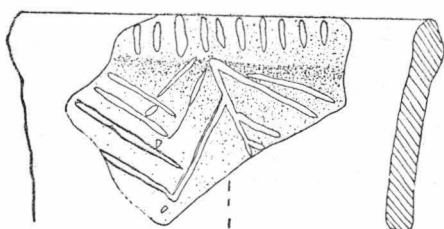
33

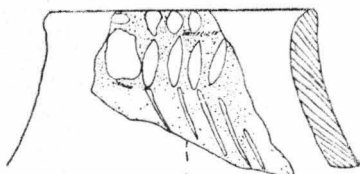
34

35

36

37

